

I blickfånget: Jan Öberg

"Varje människa kan vara en freds rörelse"

Det är lätt att bli lurad att tro att vi som medborgare är maktlösa i dag och behöver sätta vårt hopp till ledare, men inget är mer fel, menar Jan Öberg. Han är freds-forskare och har anlitats som rådgivare, medlare och sakkunnig. Under 30 år har han arbetat med den globala tankesmedjan Transnationella stiftelsen för freds- och framtidsforskning (TFF) som han också grundade.

Det här är den värsta humanitära katastrof världen skådat sedan 1945 enligt FN, säger Jan Öberg med eftertryck. Det är en total destruktion som råder, man kör genom en öken av ruiner.

Nyligen hemkommen från östra och västra Aleppo i Syrien berättar den erfarna freds- och konfliktforskaren samt konstfotografen Jan Öberg om det han sett och mött. Som enda person från Norden var han med när striderna upphörde i östra Aleppo den 12 december 2016. De bilder och texter som Jan publicerat från resan vittnar om det oerhörda mänskliga lidande som människor tvingats leva och lever under. Hans material har spridits på sociala medier och de tre bildserierna, tagna i Aleppo, har setts av 75 000 människor.

- Jag tror att det är nödvändigt att dokumentera hur systematisk och orättfärdig förstörelsen av Aleppo har varit. Med vilken rätt har de olika parterna medverkat till denna meningslösa förstörelse?

Jan berättar om hur väststöd- da grupperingar plundrat allt av värde i den stora industrizon som tidigare fanns i Aleppo, kört det till Turkiet i konvojer för att sälja och därmed kunna köpa mer vapen.

- Men trots att jag var den enda person från Norden på plats mitt i Aleppo har det mediala intresset varit noll från ma-

instream-media, trots att 4000 mediamänniskor fick vår pressinformation.

Inspirerad av läraren

Jan Öberg växte upp i Århus, Danmark. Hans lärare på Århus Katedralskola, Aage Bertelsen, var en stor inspirationskälla för den unge Jan. Bland annat arbetade Aage under Tysklands ockupation av Danmark med att organisera räddningen av 7220 danska judar till säkerheten i Sverige, dit de transporterades över med fiskebåtar. Aage tog även tidigt ställning emot kärnvapen och skrev flera böcker i ämnet.

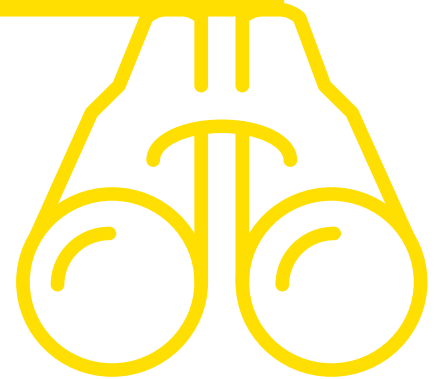
Denna visionära pacifist, lärare och filosof inspirerade Jan Öberg att senare i livet själv välja att arbeta med globala fredsfrågor. Han framhäver även sina två mentorer inom fredsforskningen, Håkan Wiberg och Johan Galtung, som viktiga personer på hans yrkesväg.

En global tankesmedja

Jan Öberg doktorerade i sociologi i början på 1980-talet och arbetade sedan under några år som chef för institutionen för freds- och konfliktstudier på Lunds universitet. Under samma tid startade han tillsammans med sin fru, Christina Spännar, Transnationella stiftelsen för freds- och framtidsforskning (TFF). Det är en global tankesmedja baserad i Lund med 57 stycken medar-

Jan Öberg menar att det är få inom freds-rörelsen i dag som har konstruktiva tankar om fredens möjligheter.

Som rådgivare, medlare och sakkunnig kan han sakna den mer öppna debatten i samhället som fanns tidigare, där politiker ofta var intellektuellt intresserade och där samtalen kunde ske mellan fredsdebattörer, freds-forskare och politiker i större utsträckning. Personer som exempelvis Olof Palme, Sverker Åström, Maj-Britt Theorin och Alva Myrdahl.

- Men fredsfrågorna har blivit jättefarliga, tycks det. När jag arbetade som medlare under kriget i forna Jugoslavien fick jag ganska stort medialt utrymme. I dag är motståndet kompakt. Det finns inga små hål att komma igenom. Aleppo borde ha varit intressant, men går ändå inte att komma ut med i de gamla medierna. Det har blivit stenhårt, snävare och alltmer politiskt korrekt.

En annan värld möjlig

Vi lever i en tid där många känner stor rädsla och maktlöshet inför framtiden. Miljöförstöring, krig, flyktingkriser, ökad segregation, stor osäkerhet i världspolitiken och en ökande nationalism är några skrämmande faktorer. Och nu Trump som president i USA. Listan kan göras lång.

- I dag har vi ett mycket mer elitistiskt samhälle i jämförelse med 1970-talet, då vi trodde på att vi kunde förändra och faktiskt förändrade världen. Det är lätt att bli lurad att tro att vi som medborgare är maktlösa i dag och behöver

Foto: Privat

”Först och främst behövs kunskap. Man behöver inte läsa så mycket för att ha mer kunskap än de som fattar beslut. Alla människor har en ingång som kan leda till en bättre värld om vi vill.”

Jan Öberg i Aleppo, Syrien, i december. ”När jag arbetade som medlare under kriget i forna Jugoslavien fick jag ganska stort medialt utrymme. I dag är motståndet kompakt” säger han.

Foto: Privat

sätta vårt hopp till ledare. Men det är bara en maktteknik, säger han.

Istället vill Jan ge hopp och framtidstro. Även om han tror att de kommande tio åren kommer att bli turbulenta i världen. Hans uppfattning är att mycket behöver bli sämre innan medborgare och nya ledare tar tag i situationen och gör världen till en bättre plats igen.

- Först och främst kommer det amerikanska imperiet falla liksom alla imperier tidigare har gjort. Sprickorna finns där att beskåda med ett moraliskt korrupt politiskt system och en ekonomiskt korrupt politik. Den såpoperaliknande presidentkampanjen som visat att medan bra kandidater fanns tillgängliga, Jill Stein särskilt, skulle de två huvudmotståndarna kunna beskrivas som pest eller kolera där de flesta röstade på den ena för att slippa den andra. Men helt utan entusiasm. USA kan inte heller fortsätta betala för krig och specialstyrkor i över 130 länder.

Han tror att det i framtiden inte längre kommer att vara möjligt att FN har en budget på 30 miljarder dollar medan FNs 193 medlemsstater har en gemensam militärbudget på omkring 1800 miljarder dollar.

- Tack vare den globala krisen kommer mänskligheten troligen inse att motsatsen är bättre för oss. Det är enkel etik och empati i ett.

Det behövs kunskap

Vad krävs då av oss medborgare för att kunna skapa en bättre värld? Hur bygger vi dialog och tillit istället för krig, orättvisor, girighet och misstro?

- Först och främst behövs kunskap. Man behöver inte läsa så mycket för att ha mer kunskap än de som fattar beslut. Alla människor har en ingång som kan leda till en bättre värld om vi vill.

Med eftertryck säger Jan att varje människa kan vara en fredsrörelse i det lilla. Det viktiga är att man är genuin istället för att åka snålshjuts på organisationer och medier med egna politiska agendor och budskap.

- Det kan handla om ett leende, att hjälpa en flykting, att stå upp för ett utsatt barn.

Till synes små saker kan ge positiva ringar på vattnet och ibland få stora konsekvenser i en annan människas liv.

- Många i vår del av världen har levt så lyxigt och tryggt. Det

kommer troligtvis att behövas lite mer tid innan vissa vaknar till. Men en dag kommer insikten att vi måste göra saker själva för att förändra samhället. Att trycka på like-knappen räcker inte.

I dag finns det inte någon freds-

rörelse med tyngd, menar Jan Öberg.

- Däremot finns det en anti-vålds- och antikrigsrörelse, vilket är bra. Men konstruktiva tankar om fredens möjligheter är det inte många som har. Fredsrörelsen läser för lite. Kunskap är A och O om du vill förändra världen, studiecirkeln om viktiga frågor behövs.

Och på den kunskapen kan man sedan skapa konstruktiva visioner, liksom en läkare som ställer diagnos och gör en prognos för att komma fram till en behandling av en sjuk patient.

- En läkare som inte kan tala om för patienten vad som måste göras, utan istället kritiserar sin patient för dess sjukdom, är inget bra läkare.

Jan Öberg tror att vi inom en överskådlig framtid kommer att se en värld av mer samarbete och kontakt träda fram, där viktiga frågor handlar om mycket mer än bara ”mig och mitt”.

- Den blinda materialismen behöver upphöra. Gandhi har rätt: Det finns tillräckligt för allas behov i världen, men inte för allas girighet.

Om Jan Öberg:

- docent, fredsforskare och konstfotograf

- föddes i Århus i Danmark och är bosatt i Lund sedan 70-talet

- doktorerade 1981 i sociologi och arbetade 1983-89 som chef för freds- och konfliktinstitutionen i Lund. Sedan mitten av 80-talet driver han den globala tankesmedjan TFF i Lund

- har en permanent fotoutställning i Lund med freds-bilder. Läs mer på TFFs hemsida: transnational.org.

Aktuellt: Nyligen hemkommen från Aleppo. Hans texter och bildserier finns på janoberg.exposure.co.